

Реч по повод обявяването на фермана за основаване на Българската екзархия

Григор Ст. Пърличев

8 март 1870 г., Охрид

Реч на Григор Пърличев държана в Охрид на 8 март 1870 г. по случай обявяването на фермана за Българската екзархия на 27 февруари същата година. Речта е публикувана в цариградския вестник "Право бр. 6 от 1870 г.

По-късно препечатана и от охридянина Евтим Спространов (р. 1868 г. и един от "Лозарите") в „По възражданъето въ градъ Охридъ“, Сборникъ за Народни Умотворения, Наука и Книжнина, книга XIII, София, 1896, стр. 621—681

Текстът тук е взет от Спространовата статия качена в protacedonia.org, и допълнен с половин изречение, което Спространов изпуска от обръщението на Пърличев към редактора на в. Право.

Ето какво пише Пърличев за словото си в писмото до редактора на в. Право:

„Понеже никога не съмъ сполучилъ да извадѣж изъ очи на многочисленъ народъ толкова сълзи, колкото чрѣзь слѣдующото слово, пращамъ Ви го да го обнародвате, ако имате волѣж и врѣмя и мѣсто, и ако ви се видитъ угоденъ языкътъ мѣстний и стилитъ разсипанъ.

Словото се рѣче вчера, като се събра весь градъ въ църква, прочете се ферманътъ, а словото се прочете на дворъ прѣдъ весь народъ, облѣченъ съ най-лѣпитѣ дрѣхи, като проливаше горещи сълзи и пазеше дълбоко мълчение. Гласътъ на оратора колко и да бѣше силенъ не достигаше ясенъ въ ушите на вситѣ слушатели. Толко многочисленъ бѣше народъ. А на поющитѣ ученици гласътъ оглушаваше челоуѣка, и вся нощъ би освѣтление по цѣль градъ. Наумѣте си шо поетическо нѣщо е освѣтление въ градъ съ мѣстоположение, каквото Охридското”

Благословенъ Господъ яко посѣти и сътвори избавленіе людемъ своїмъ.

Благословенъ и Царь нашъ Султанъ Абдуль Азисъ Ханъ, шо погледна на насъ и стори спасение за насъ.

Въ растояние на 108 години бѣхми потънжли въ църна тъмница, ево денеска зблѣснѣж за насъ свѣтълъ день, веселъ день, день великъ, день святъ, радость надъ радости, празникъ надъ празници. Бѣхми загубили и языкъ и народность, Царь денеска пакъ ни ги подари. Бѣхми поругани и посмѣяни отъ вси народи, Царь денеска ни зеде подъ крило свое. Бѣхми въ чърно облѣчени, Царь денеска ни облѣче бѣли дрехи. Бѣхми разслабнѣжти и въ земля наведени,

Царь денеска ни уячи и ни исправи. Бѣхми ужаляни, Царь денеска ни урадва. И тая радость не ще бжде само денешня, но вѣчна! Дѣца, хвалите царя!

Когато цариградски Патрикъ Самуилъ съ страшна измама урнѣ Охридската Архиепископия и я прѣтопи и по вся България прати гърци владыци, и на столѣтъ святи Климентовъ седнѣхѣ фенерски зверове и се изгони славянскиятъ языкъ и отъ църкви и отъ училища, тога Български народъ се облѣче въ чърно, наведе глава до земя и не се надѣваше никакъ да добие пакъ, това що изгуби. Отъ тога насамъ, 108 години работахми повече за гърци. Со потъ български се вадехѣ (поливахѣ) гърцки училища, гърцки болници, гърцки книгохранителници, и фенерски раскошъ. А българинѣтъ бѣше оголенъ и осжденъ само да работитъ и вси народи се смѣхѣ со насъ. Денеска царь хвърли на насъ милостиво око и ни подари все що бѣхми изгубили и стори лицето наше свѣтло и весело заради напрѣжнитѣ ни мѣжи. Напрѣдъ Гърцки Патрикъ бѣше ходатай прѣдъ царя само за гърцитѣ, денеска царь ни даде да имаме и ние ходатай за насъ прѣдъ него. Съ една рѣчь бѣхме въ чърна тъмница, денеска царь ни изваде на бело видело. Деца, хвалите царя. (Пѣсень.)

Како единъ чловѣкъ що се нахожда въ далечно мѣсто, на чуждина, и му се чуло извѣстие, че умрѣлъ и въ татковината негова го исплакали и чада, и сродници, приятели, та сетнѣ ненадѣйно дошълъ отъ чуждина здравъ и веселъ и лѣпо наруженъ, та си го обколисватъ мили чада, та му цѣлуватъ кое рѣка, кое чело, кое очи, и вси плачѣтъ отъ радость, така и ние, како що плачехме отъ жалъ, че изгубихми патрикана, така и сега плачимъ отъ радость, че умрѣлото въскрѣснѣ, че загубеното се найде. Дѣца, хвалите царя! (Пѣс.)

Царь се показа за българитѣ вторъ Мойсей. Како Мойсей що остави царска трапеза и царски наслаждения, за да откинитъ отъ яремъ израилтянитѣ и 40 години шета со нимъ по пустинитѣ и снѣнъ спокоенъ не паднѣ на очи негови, дори да откинитъ благословениотъ народъ, и да ги доведе въ Ханаанската земля, земля, що течеше медъ и млѣко, така и царь остави единствената на свѣтътъ столица и прошета по Европа за да прѣнеситъ свѣтло за насъ, за да отрѣшитъ най-жизненнитѣ въпроси, между които и народниотъ ни въпросъ и отъ кога се въскачилъ на високия Османски прѣстолъ снѣнъ спокоенъ не паднѣлъ на очи негови дори да откинитъ българския народъ отъ фенерекия яремъ, дори да ни подаде загубената наша Архиепископия, която е за насъ повече отъ медъ и млѣко. Дѣца, хвалите царя!

Български народе, благословенъ народъ, извадите капи! Закълните се, че ще чувате како очите правдината, що ви подари царь! Закълните се, че ще бждете по-вѣщи отъ дѣдовитѣ ваши! Тие изгубихѣ, вие да чувате, и на чада ваши наследие да оставите, и да ги научите отъ мали да почитатъ царя и името царско да го споменуватъ съ любовь и уважение, да ги научите отъ мали да молятъ Бога да му подари дълги дни и благоденствие (Аминъ), и неприятелитѣ му да ги спрострѣ подъ стѣпкитѣ му (аминъ)!